

T I J D S C H R I F T

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

14^e Jaargang

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1906

Drie Noord-Brabantsche Penningen.

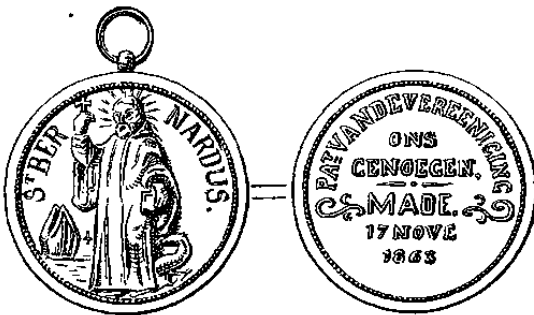
I.

Draagpenning van het gild van St. BERNARDUS,
onder de zinspreuk „Ons Genoegen”
te Made, 1863.

Voor geheel Nederland is 17 November 1863 een hoogst merkwaardige dag geweest. In de gemeente Made werd op dien dag een gezelschap opgericht en geconstitueerd, ter herinnering aan het halve eeuwfeest van Neêrlands vrijheid en onafhankelijkheid.

Gemeld gezelschap is het gild van St. BERNARDUS, onder de zinspreuk „Ons Genoegen”.

De draagpenning van dat gezelschap is van zilver, heeft 31 m.M. middellijn en wordt gedragen aan een purperen lint.

Vz. De rechts gewende, staande St. BERNARDUS 1) in pij, met nimbus om 't hoofd, in de opgeheven rechterhand het kruis, in de nederwaarts hangende linkerhand een boek, op den grond voor hem een mijter, achter hem een vogel, (arend?) 2); het randschrift ST. BERNARDUS, (ingeslagen letters).

Kz.

PAT VAN DE VEREENIGING
ONS
GENOEGEN,

—♦—
MADE

17 NOVE

1863

In mijne verzameling.

• *Bijdragen*, 2de druk, n°. 518*.

1) St. BERNARDUS, geboren 1091 te Fontaines in Bourgondië, uit een adellijk geslacht. † 20 Aug 1153, door Paus ALEXANDER III in 1174 gecanoniseerd.

2) De mijter aan zijne voeten is eene toespeling op zijne weigering om dien te dragen, de vogel zou, volgens verschillende personen, welke ik raadpleegde, nergens op afbeeldingen van den heilige voorkomen.

De heer G CUMONT schreef mij: „L'animal derrière St BERNARD est un dragon, sans doute pour signifier *le mal, l'hérésie.*”

(Wij zien in het figuur geen vogel maar duidelijk *een draak*. Red.)

REGLEMENT
 voor het Gild St. BERNARDUS,
 onder de zinspreuk „Ons Genoegen”.
 opgericht
 te Made, 17 November 1863.

Artikel 1. Het Gild stelt zich ten doel de bevordering en handhaving der eensgezindheid en broederlijke liefde, door het houden van vriendschappelijke bijeenkomsten, afgewisseld door oefeningen in 't schieten met het geweer op den boom of op de schijf.

Art. 2. Om dit doel te bereiken zullen de leden jaarlijks twaalf gewone vergaderingen houden, en wel op den laatsten Zondag van elke maand. De zomervergaderingen gerekend van April tot en met Augustus zullen beginnen ten zeven, de overigen ten zes uren. De leden zijn op boete van 15 cents verplicht die vergaderingen bij te wonen. Zij die onder de behandeling van een bekend geneesheer verkeerden, zijn vrij van boete, ook wanneer de toestand van echtgenoot of ouders zoodanig is, dat het niet betaamt gezelschappen bij te wonen.

Art. 3. De vergaderingen zullen gehouden worden ten huize van ANTONIUS VAN DER POEL, alwaar het Gild gevestigd is, en eene vrije kamer heeft. De tijd der bijeenkomsten, wordt gerekend naar het uurwerk van den kastelein, welke dien tengevolge verplicht is, te zorgen, dat dit uurwerk gelijken tijd aanwijst als dat der R. C. kerk.

Art. 4. De schietoefeningen zullen worden gehouden op de volgende dagen: 1°. bij gelegenheid van tering. 2°. op Vastena'vond-Maandag. 3°. op Zondag na Paschen. 4°. op Zondag na Pinksteren. 5°. op den tweeden Zondag na St. BERNARDUS. 6°. Zondag na de laatste Vee-markt. Het Koningschieten moet plaats hebben op den

laatstcn Maandag van September. De bij het Koning-schieten afwezige leden, betalen *f*. 1.— boete. Is het op de bepaalde dagen ongunstig weêr, dan zal de meerderheid beslissen of er geschoten wordt.

Art. 5. Het aannemen van leden geschiedt bij volstrekte meerderheid van stemmen in de gewone vergaderingen, of in buitengewone, welke den leden minstens acht dagen te voren bekend gemaakt zijn. Meer dan één derde der leden afwezig zijnde, is de vergadering onwettig.

Art. 6. Die ter ballotage wordt voorgedragen, betaalt voor entrêe drie gulden, wordt hij gekozen dan zijn die gelden ten voordeele der kas. In het tegenover gestelde geval wordt het onmiddellijk terug bezorgd. De stemming geschiedt altijd schriftelijk.

Art. 7. Die bij de kennisgeving als lid te zijn aangenomen, dadelijk bedankt, verbeurt het entrêegeld, doet hij het acht of meer dagen daarna, dan moet hij het sortie- of uitgaangeld ook betalen.

Art. 8. De vergaderingen worden dienstbaar gemaakt tot het bevorderen en (de) handhaving van het Gild. Elk lid is verplicht hiertoe het zijne, zooveel mogelijk bij te brengen, doch het is en blijft elk der leden verboden, buiten de vergaderingen, ten aanhoore van niet belanghebbenden, over datgene te spreken, waarover in de bijeenkomst is beraadslaagd.

Art. 9. Het Bestuur is samengesteld uit: een Voorzitter, een Secretaris, een Penningmeester, twee Commissarissen en een Schutterkoning. De post van Penningmeester is vereenigbaar met dien van Secretaris. Bij afwezigheid van den Voorzitter, bekleedt een der Commissarissen en wel den oudsten (sic), zijne plaats. Het Bestuur wordt gekozen voor twee jaren; om de twee jaren treedt het af, doch de aftredende leden zijn weder benoembaar.

Art. 10. De Voorzitter opent en bestuurt de vergaderingen, draagt de te bespreken zaken voor, en slaat nauw-

keurig acht op iedere gegronde aanmerking. De Secretaris is belast met boekhouden en briefwisseling, hij mag dit evenwel door een vriend laten verrichten, doch alle stukken moeten door den Voorzitter en Secretaris onderteekend worden. De Penningmeester zorgt voor de tijdige ontvangst der contributien, inleggelden en boeten.

Art. 11. De laatste vergadering voor den teerdag, doet de Penningmeester rekening over het laatste jaar, hij laat een afschrift der rekening gedurende eene maand ter inzage beschikbaar. Elk lid is verplicht zijn boeten en contributie te betalen op den laatsten Zondag van December. Die hierin onwillig is, houdt op lid te zijn.

Art. 12. Het Bestuur is gemachtigd een uitgave te doen tot het bedrag van *f* 1.—. Komt zoodanige uitgaaf meer dan eenmaal in 't jaar voor, dan zal dit door de geheele vergadering bij meerderheid van stemmen, beslist worden. Uitgaven *f* 1.— te boven gaande, worden altijd als boven toegelaten of afgekeurd. Wordt (sic) bij Koning-schieten geschenken, of (bij) andere gelegenheden geld uitgelegd, dan wordt dit door den knecht opgehaald. Elk lid moet hieraan voldoen. Ieder lid zal maandelijks betalen 15 cents contributie, uitgenomen de maand September.

Art. 13. Jaarlijks zal er teering gehouden worden, tot welks bijwoning niemand is verschoond, dan volgens Art. 2. De afwezigen, volgens Art. 2, betalen echter hun aandeel in de kosten, doch deze gelden worden gestort in de kas. Om andere reden afwezig zijnde, komt het ten bate der vertering. Elk lid betaalt voor zijne vrouw, moeder of zuster, het vastgestelde aandeel, aanwezig zijnde of niet. Op den laatsten Zondag van September zal bij meerderheid van stemmen beslist worden, hoe en wanneer er zal gêteerd worden.

Art. 14. Het is op boete van 10 cents verboden, gedurende het schieten te rooken, lucifers aan te steken of vùur te slaan, alsook het geweer anders dan rechtstandig

te laden en het geladen zijnde, met den loop anders dan naar boven te houden.

Art. 15. Die voor zijn lidmaatschap bedankt, betaalt *f* 4.— ten voordeele van de kas en heeft geen aanspraak op de eigendommen van het Gild. Naderhand weder lid willende worden, geschiedt dit volgens Art. 6. Komt er een lid te overlijden, dan zijn de andere leden op boete van 50 cents verplicht de lijkmis bij te wonen en mede ten offer te gaan. Alleen vrijstelling volgens Art. 2.

Art. 16. Elk lid verbindt zich bovenstaand reglement stipt na te leven en te teekenen.

II.

Begrafenispenning van het Cramers (kooplieden) gilde te Grave.

Uit de *Beschrijving der stad Grave* door den Heer DIDERIK PARINGET, uitgegeven met aantekeningen vermeerderd door Mr. PAUL VAN ALEM, (Utrecht bij HERMANUS BESSELING 1752) 1) kennen we het bestaan van een begrafenispenning van het Cramersgilde van Grave.

Bij onderzoek in het uit de Verzameling VAN DEN BOGAERDE te Heeswijk afkomstige archief van het gilde, 2) bleek ons 't navolgende:

Bij oktrooi van den 16^{den} Maart 1676, gegeven door WILLEM HENDRIK, prins van Oranje, enz. enz. (WILLEM III), werd het Cramersgilde te Grave ingesteld. De origineele gildebrieff bestaat nog en komt tevens voor in een in perkament gebonden

1) Deel 2 blz. 783.

2) *Catalogus Handschriften* FRED. MULLER 1906 blz. 110 No. 737

(kopie?) boek, met tal van rekesten en daarop genomen beschikkingen betreffende het gilde. Daarin komt ook voor het navolgende rekest met daarop genomen beschikking, dat mede in originali werd aangetroffen:

Aen sijn hoog Ed. WALRAAD baron DE STEENHUIJS, vrijheer tot heumen walden en oploo amptman der stad grave en lande van cuijk, met de EE. agtb. magistraat deser stad.

Vertoonen reverentelijk de tijdelijke dekenen van het cramersgilde tot grave, dat of wel alhier en in andere steden bij de resp. octroijen van de aanwezende gilden onder anderen ter eere van de afgestorven is geordonneert dat de leden van dien buyten wettig belet of absentie gehouden sijn de aflijvige in haar lijkstatie of begrafenis bij te wesen en het lijk ter aarden te geleijden, op poene daartoe gestatueert, tgeen alsoo in haar octroy is gecommitteert, en sij voor haar afgestorve die in dese kleyne stad somtijts heel weijnigh gevolgh hebben, geern gelijke costuyme geobserveerd sagen, soo versoecken gediensstig of het U hoog Ed. en U EE. agtb. gevallen mogt in vermeerdering van haaren gildeb. (rief) ten desen te ordonneren en verstaan, dat waar een gildebroeder of suster die aflijvig wort en de erfgenamen des begeeren, haaren gildeknecht voor 't genot van ses stuy^s ten coste van den gilde per tour de helft van den gilde soo en ten oosten en ten westen van de stad woonen van de maaspoort door de veer-, rog- en hamstraat tot de hampoort toe door te deylen ter begrafenis sal mogen gesinnen, en daartoe ider

van deselve een lootie uitdeylen of verhantreyken en dat daar op de genoode ter begrafenis sullen moeten verschijnen en als dan haar ontfange lootiens aan denselven knegt restitueren: en dat so imant buyten wettige reden van absentie of belet met voorkennis en permissie van den boekhoudende deken uytblijft, en de knegt de gebreekige lootiens weder ophaalt, ider gebreekige sal verbeuren 3 st., twe tot verval der onkosten van den gilde en een voor de knegt D. D. C.

(was geteekend:) THEOD. VERHAER,

procr.

1697

De op dit rekest genomen beschikking, ter zijde daarvan gesteld, luidt:

de hoog Ed. heer amptman en magistraat der stad grave gelet hebbende op den inhoud dezer req^{te} verorderen de suppl^{ten} hun versoek en wert daarmede tselve geamplieert.

Actum grave den 4 juny 1697

ter ordonnantie van deselve

(was geteekend:) W. DE GREVE

Secretaris.

In de „*Reekeningh van* JACOBUS VAN LINDEN *en* JOHANNES VAN GOGH *de annis* 1696, 1697, 1698” treffen we (1696) aan:

bij resolutie van den gesamentlijken gilde een octroy geïmpetreert op 't stuk van de begrafenis der gildeleden, daartoe koopere platiens en ingesneede namen doen maken veranderen en vermeer-

deren, de onkosten van altwelk zijn te samen getrocken en bevonden tot / 42.6.—

In de rekening van 1703 troffen we nog een post aan: voor eenige nieuwe koopere platiens / —.18.—

Eigenaardig is het, dat van alle gemaakte verteringen aan wijn, bier en „toeback”, mitsgaders gebroken wijnglazen, bij alle rekeningen gespecificeerde kwitanties worden gevonden, doch dergelijke stukken omtrent de aangekochte „lootiens”, in de rekeningen „platiens” genaamd, en soortgelijke uitgaven meestal *niet* worden gevonden.

In het dossier vonden wij een: *Memoriaal of Aantekening Boek van de verhandelingen en besluyten, op de vergaderinge, zoo van de Dekenen als de gezamentlijke Gildebroeders van het Kramers-Gilden te Grave, Litt. B.* Dit boek is aangelegd in 1788 en de toevoeging Litt. B wijst er op, dat er een dergelijk Memoriaal Litt. A moet hebben bestaan, vermoedelijk loopende over de jaren 1676—1787, doch dit, waarin allicht de „resolutie van den gesamentlijken gilde”, krachtens welke de „koopere platiens” bedoeld in de rekening van 1696 zijn aangemaakt, zal zijn opgenomen geweest, bevond zich helaas niet in het dossier; ware dit wel het geval geweest, dan hadden wij misschien geweten, hoe deze er hebben uitgezien.

Wij weten nu alleen, dat er een begrafenispenning van het Cramersgilde van Grave heeft bestaan, doch wij kennen dezen penning niet.

Wie onzer leden kan ons daaromtrent iets naders mededeelen? 1)

1) De overgenomen of bij uittreksel medegedeelde stukken werden onwelwillend ter inzage verstrekt door de firma FRED MULLER te Amsterdam

III.

Prijspenning voor de lagere school van het
ST. CATHARINA-gasthuis te Grave.

Vz. Omschrift in gelobden rand:
ST. CATHARINA'S GASTHUIS SCHOOL
In het veld in versierden rand, omgeven door
ornamenten:

IE IE IE IE
MEDAILLE

Kz. glad.

Zilver, met oog, 43 m.M. Mijne verzameling.

In te voegen in: *Bijdragen*, 2e druk, onder
N°. 464*.

Omtrent de school of den penning, die geen
jaartal draagt, doch waarschijnlijk tusschen 1840 en
1850 zal zijn gebruikt, is het mij niet mogen gelukken
eenige bijzonderheden te ontdekken, dan dat de
school sedert ongeveer 1850 is opgeheven.

M. A. SNOECK.

Hintham, April 1906.